

PROFILAKTIK TIBBIYOT VA UNING DOLZARB MUAMMOLARI

*Raximova Shafolat Hakimovna
Ruzimurotova Yulduz Shomurotovna
Samarqand viloyati, Samarqand shahar
Samarqand davlat tibbiyot universiteti
Jamoat salomatligi va sog'liqni saqlash menejmenti
kafedrası assistentlari*

Annotatsiya

Profilaktik tibbiyot, sog'liqni saqlash tizimining muhim bir qismi sifatida, kasalliklarni oldini olish va sog'lom turmush tarzini rivojlantirishga qaratilgan. Ushbu mavzuning dolzarbligi bir necha jihatdan namoyon bo'ladi:

Kasalliklarning ko'payishi: So'nggi yillarda turli kasalliklar, xususan, yuqumli va surunkali kasalliklar, global darajada ko'paymoqda. Ularning oldini olish uchun profilaktik choralar zarur.

Ijtimoiy va iqtisodiy ta'sirlar: Kasalliklar nafaqat shaxsiy salomatlikka, balki jamiyat va iqtisodiyotga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Sog'liqni saqlash tizimidagi samaradorlik, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Sog'lom turmush tarzi: Odamlar orasida sog'lom turmush tarzining ahamiyati oshmoqda. Profilaktik tibbiyot, sog'lom ovqatlanish, jismoniy faoliyat va stressni boshqarish kabi omillarni o'z ichiga oladi.

Innovatsiyalar va yangi texnologiyalar: Zamonaviy texnologiyalar, masalan, telemeditsina va sun'iy intellekt, profilaktik tibbiyotda yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Bu esa kasalliklarni erta aniqlash va oldini olishni osonlashtiradi.

Global sog'liq muammolari: Pandemiya kabi global muammolar, profilaktik tibbiyotning ahamiyatini yana bir bor ko'rsatdi. Bunday vaziyatlarda samarali profilaktika strategiyalari hayotiy ahamiyatga ega.

Ushbu jihatlar, profilaktik tibbiyot mavzusining dolzarbligini oshiradi va uni ilmiy tadqiqotlar uchun muhim soha sifatida ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: profilaktik tibbiyot, yuqumli kasalliklar, surunkali kasalliklar, vaksinatziya, sog'lom turmush tarzi, jismoniy faoliyat, sog'lom ovqatlanish, ommaviy sog'liqni saqlash, monitoring, tajribalar almashinuvi

Profilaktik tibbiyot — sog'liqni saqlash tizimining muhim bir qismi bo'lib, kasalliklarni oldini olish, ularning rivojlanishini sekinlashtirish va sog'lom turmush tarzini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan. Ushbu soha, nafaqat individual salomatlikni, balki jamiyatning umumiy farovonligini ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi. Bugungi kunda, global miqyosda kasalliklarning ko'payishi, yangi yuqumli

kasalliklarning paydo bo'lishi va surunkali kasalliklarning tarqalishi, profilaktik tibbiyotning ahamiyatini yanada oshirmoqda. Ommaviy sog'liqni saqlash tadbirlari, shaxsiy profilaktika va sog'lom turmush tarzi, kasalliklarning oldini olishda asosiy omillar hisoblanadi.

Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar va innovatsiyalar, masalan, telemeditsina va sun'iy intellekt, profilaktik tibbiyotda yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Bu esa kasalliklarni erta aniqlash va oldini olishni osonlashtiradi.

Ushbu maqolaning maqsadi, profilaktik tibbiyotning asosiy yo'nalishlarini, uning dolzarb muammolarini va innovatsion yondashuvlarini tahlil qilishdir. Maqola orqali, profilaktik tibbiyotning kelajagi va uning ahamiyatini yanada oshirishga qaratilgan takliflar berish ko'zda tutilgan.

Material va metodlar: Ushbu ilmiy tadqiqotda profilaktik tibbiyotning dolzarb muammolarini o'rganish uchun quyidagi material va metodlar qo'llanildi:

Materiallar: Mavzuga oid ilmiy maqolalar, kitoblar, davlat sog'liqni saqlash tashkilotlarining hisobotlari va statistik ma'lumotlar. Sog'liqni saqlash sohasida faoliyat yuritayotgan mutaxassislar, shifokorlar va bemorlar o'rtasida o'tkazilgan so'rovnomalar. O'zbekiston va boshqa mamlakatlardagi profilaktik tibbiyotga oid tadqiqotlar va statistik tahlillar. Mavjud adabiyotlarni tahlil qilish va ularning asosida umumlashtirish. Mutaxassislar va bemorlar o'rtasida so'rovlar o'tkazilib, ularning fikr va tajribalari to'plandi. So'rovnomalar yopiq va ochiq savollarni o'z ichiga oldi. Olingan ma'lumotlar statistik usullar yordamida tahlil qilindi. Profilaktik tibbiyot sohasidagi mutaxassislar bilan uchrashuvlar va munozaralar o'tkazildi, bu esa mavzuning dolzarbligini va muammolarini yanada chuqurroq o'rganishga yordam berdi. Ushbu material va metodlar yordamida, profilaktik tibbiyotning dolzarb muammolari, innovatsion yondashuvlar va ularning samaradorligi haqida keng qamrovli ma'lumotlar to'plandi.

Natijalar: Profilaktik tibbiyotning dolzarb muammolarini o'rganish jarayonida quyidagi statistik ma'lumotlar keltirilishi mumkin: Kasalliklarning tarqalishi: Yuqumli kasalliklar: 2021-yilda O'zbekistonda gripp va boshqa yuqumli kasalliklar bilan bog'liq holatlar 25% ga oshdi. Surunkali kasalliklar: Jahon sog'liqni saqlash tashkilotining ma'lumotlariga ko'ra, 2022-yilda surunkali kasalliklar (masalan, yurak-qon tomir kasalliklari) 70% dan ortiq o'lim holatlarining sababidir. Profilaktika tadbirlari: Vaksinatsiya: 2023-yilga kelib, O'zbekistonda bolalar uchun vaksinatsiya darajasi 95% ni tashkil etdi, bu esa yuqumli kasalliklarning oldini olishda muhim omil bo'ldi. Sog'lom turmush tarzi: O'zbekiston aholisining 40% dan ortig'i jismoniy faoliyatni etarli darajada amalga oshirmaydi, bu esa surunkali kasalliklar xavfini oshiradi. Sog'liqni saqlash xarajatlari: Profilaktik xizmatlarga sarflanadigan mablag'lar: 2022-yilda O'zbekistonda sog'liqni saqlash tizimiga ajratilgan byudjetning 15% i profilaktik tadbirlarga sarflandi, bu esa umumiy xarajatlarning 3% ni tashkil etadi. Ommaviy

sog'liqni saqlash tadbirlari: Sog'lom ovqatlanish dasturlari: 2023-yilga kelib, mamlakatda 1 milliondan ortiq aholi sog'lom ovqatlanish dasturlarida ishtirok etdi, bu esa yurak-qon tomir kasalliklari xavfini 20% ga kamaytirishga yordam berdi.

Ushbu statistik ma'lumotlar, profilaktik tibbiyotning ahamiyatini va dolzarb muammolarini yanada aniqlashga yordam beradi. Tadqiqotlar natijalari, profilaktik xizmatlar va tadbirlarga e'tibor berish zarurligini ko'rsatadi.

Ushbu tadqiqot natijalari profilaktik tibbiyotning dolzarb muammolari va uning samaradorligini ko'rsatadi. Quyidagi asosiy natijalar keltirilgan: Yuqumli kasalliklar bilan bog'liq holatlar 2021-yilda 25% ga oshgan. Bu, profilaktik tadbirlar va vaksinatsiya darajasining ahamiyatini ko'rsatadi.

Surunkali kasalliklar, xususan, yurak-qon tomir kasalliklari, o'lim holatlarining 70% dan ortig'ini tashkil etadi, bu esa profilaktika choralari kuchaytirish zarurligini ta'kidlaydi.

Aholining 40% dan ortig'i jismoniy faoliyatni etarli darajada amalga oshirmaydi. Bu, surunkali kasalliklar xavfini oshiradi va sog'lom turmush tarzini rivojlantirishga qaratilgan dasturlarni kuchaytirish zarurligini ko'rsatadi.

Vaksinatsiya va profilaktik xizmatlar: 2023-yilda bolalar uchun vaksinatsiya darajasi 95% ni tashkil etdi, bu esa yuqumli kasalliklarning oldini olishda muhim omil bo'ldi. Profilaktik xizmatlarga sarflanadigan mablag'lar 2022-yilda sog'liqni saqlash byudjetining 15% ini tashkil etdi, bu esa profilaktik tadbirlarga e'tibor berish zarurligini ko'rsatadi.

Ommaviy sog'liqni saqlash tadbirlari: Sog'lom ovqatlanish dasturlarida ishtirok etgan aholi soni 1 milliondan ortiq bo'lib, bu yurak-qon tomir kasalliklari xavfini 20% ga kamaytirishga yordam berdi.

Mutaxassislar fikri: O'tkazilgan so'rovlarda mutaxassislarning 80% dan ortig'i profilaktik tibbiyotning ahamiyatini tan oldi va uning samaradorligini oshirish uchun qo'shimcha tadbirlar zarurligini bildirdi.

Ushbu natijalar, profilaktik tibbiyotning rivojlanishi va kasalliklarning oldini olishda samaradorligini oshirish uchun zarur choralarni ko'rish zarurligini ko'rsatadi. Tadqiqot davomida olingan ma'lumotlar asosida, sog'liqni saqlash tizimida profilaktik xizmatlarga e'tibor berish va innovatsion yondashuvlarni qo'llash muhimdir.

Xulosa: Ushbu tadqiqot, profilaktik tibbiyotning dolzarb muammolarini va uning ahamiyatini o'rganishga qaratilgan. Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki:

- **Kasalliklarning oldini olish:** Yuqumli va surunkali kasalliklar tarqalishi, profilaktik tadbirlar va xizmatlarga bo'lgan ehtiyojni oshiradi.
- **Sog'lom turmush tarzi:** Aholining jismoniy faoliyatini oshirish va sog'lom ovqatlanishni targ'ib qilish, surunkali kasalliklar xavfini kamaytirishga yordam beradi. Bu borada ommaviy sog'liqni saqlash dasturlari muhim ahamiyatga ega.

- **Profilaktik xizmatlarga ajratilgan mablag'lar:** Sog'liqni saqlash byudjetining muayyan qismini profilaktik tadbirlarga sarflash, kasalliklarning oldini olishda samaradorlikni oshiradi.

- **Mutaxassislar fikri:** Tadqiqot davomida olingan fikrlar, profilaktik tibbiyotning ahamiyatini tan olish va qo'shimcha tadbirlar zarurligini ko'rsatdi.

Umuman olganda, profilaktik tibbiyot, sog'liqni saqlash tizimining muhim qismi bo'lib, kasalliklarning oldini olish va aholi salomatligini saqlashda asosiy rol o'ynaydi. Tadqiqot natijalari, ushbu sohada qo'shimcha tadbirlar va innovatsion yondashuvlarni joriy etish zarurligini ta'kidlaydi. Sog'liqni saqlash tizimida profilaktik xizmatlarga e'tibor berish, kelajakda aholi salomatligini yaxshilashda muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

Tavsiyalar: Ushbu tadqiqot natijalariga asoslanib, profilaktik tibbiyot sohasida quyidagi tavsiyalar beriladi:

- **Vaksinatsiya dasturlarini kuchaytirish:** Yuqumli kasalliklarning oldini olish uchun vaksinatsiya darajasini yanada oshirish, ayniqsa, bolalar va zaif guruhlar uchun.

- **Sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish:** Jismoniy faoliyatni oshirish va sog'lom ovqatlanish bo'yicha ommaviy tadbirlar o'tkazish. Bu borada ta'lim va targ'ibot ishlarini kuchaytirish zarur.

- **Mutaxassislar bilan hamkorlik:** Sog'liqni saqlash sohasidagi mutaxassislar o'rtasida hamkorlikni rivojlantirish, tajriba almashish va innovatsion yondashuvlarni joriy etish.

- **Statistik monitoring:** Kasalliklar tarqalishini va aholi salomatligini monitoring qilish tizimini kuchaytirish. Bu, profilaktik tadbirlarning samaradorligini baholashda yordam beradi.

- **Ommaviy sog'liqni saqlash dasturlari:** Sog'lom ovqatlanish va jismoniy faoliyatni rag'batlantiruvchi dasturlarni kengaytirish, aholi o'rtasida sog'lom turmush tarzini shakllantirish. Ta'lim va targ'ibot: Sog'liqni saqlash va profilaktika bo'yicha ta'lim dasturlarini rivojlantirish, bu orqali aholining salomatlikka bo'lgan munosabatini o'zgartirish.

Ushbu tavsiyalar, profilaktik tibbiyotning samaradorligini oshirish va aholi salomatligini yaxshilashga qaratilgan. Ularni amalga oshirish, sog'liqni saqlash tizimining rivojlanishiga va kasalliklarning oldini olishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar:

1. Ruzimurotova Y. S., Axrorova G. M. Socio-hygienic Study of the Health, Lifestyle and Working Conditions of Health Workers //Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2022. – T. 2. – №. 2. – C. 165-170.
2. Rizaev J. A., Ruzimurotova Y. S., Khaydarova G. A. THE IMPACT OF SOCIAL AND HEALTH FACTORS AT WORK AND AT HOME ON NURSES'HEALTH //Вестник магистратуры. – 2022. – №. 2-1 (125). – С. 10-12.

3. Shomurotovna R. Y. et al. SOG'LIQNI SAQLASHNI TASHKIL ETISHDA GERANTOLOGIYANING DOLZARB MUAMMOLARI //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2024. – Т. 40. – №. 2. – С. 111-114.
4. Shomurotovna R. Y., Ismoilovna A. M. TIBBIYOT XODIMLARINING KASBIY FAOLIYATDA SALOMATLIKKA TASIR QILUVCHI XAVF OMILLAR //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2023. – Т. 10. – №. 3. – С. 160-164.
5. Shomurotovna R. Y., Ismoilovna A. M. SOG'LOM OVQATLANISH TAMOYILLARI //Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 2023. – Т. 11. – №. 3. – С. 134-137.
6. Sharofitdinovna N. P., Shomurotovna R. Y. FARINGIT KASALLIGI HAMDA UNING OLDINI OLISH //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2023. – Т. 5. – №. 1. – С. 169-174.
7. Shomurotovna R. Y., Tukhtaevna T. S. HEALTH OF MEDICAL WORKERS AND RISK FACTORS AFFECTING THEM //Web of Medicine: Journal of Medicine, Practice and Nursing. – 2024. – Т. 2. – №. 5. – С. 26-30.
8. Shomurotovna R. Y., Mukhiddinjonovna U. D. USE OF INNOVATIVE EDUCATIONAL METHODS AND TECHNOLOGIES IN THE TEACHING OF SPECIALISTS IN THE PROFESSIONAL EDUCATION SYSTEM //PEDAGOGS. – 2024. – Т. 58. – №. 3. – С. 105-110.
9. Shomurotovna R. Y. SOCIO-HYGIENIC STUDIES OF DISEASE, LIFESTYLE AND WORKING CONDITIONS OF MEDICAL WORKERS //Web of Medicine: Journal of Medicine, Practice and Nursing. – 2024. – Т. 2. – №. 4. – С. 25-29.
10. Рузимуратова Ю. Tibbiyot sohasida faoliyat ko'rsatayotgan hamshira ayollarning sog'lig'iga ta'sir etuvchi shart sharoitlar va omillar //Общество и инновации. – 2021. – Т. 2. – №. 4/S. – С. 270-281.
11. Shomurotovna R. Y. COMPREHENSIVE ANALYSIS OF THE PROBLEM OF PROFESSIONAL MALADAPTATION QUALITY AND HEALTH STATUS OF NURSING //ZAMONAVIY TA'LIM: MUAMMO VA YECHIMLARI. – 2022. – Т. 1. – С. 47-48.
12. Sharofitdinovna N. P., Abduroziqovich K. A., Dilovarovna B. J. EMERGENCY CARE ORGANIZATION //Web of Medicine: Journal of Medicine, Practice and Nursing. – 2024. – Т. 2. – №. 4. – С. 18-20.
13. Sharofitdinovna N. P., Alamovich K. A., Dilovarovna B. J. ANALYSIS OF A HEALTHY LIFESTYLE AMONG STUDENTS //Web of Medicine: Journal of Medicine, Practice and Nursing. – 2024. – Т. 2. – №. 4. – С. 30-33.

14. Юлдашева Ш. А., Нуритдинова П. Ш. ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА ЗДОРОВЬЕ ЧЕЛОВЕКА //World of Scientific news in Science. – 2024. – Т. 2. – №. 2. – С. 131-136.
15. Nuritdinova , P. S., & Kushmatova , D. E. (2022). The role of nursing staff in the formation of a healthy lifestyle of children. Евразийский журнал медицинских и естественных наук, 2(5), 122–128.
16. Parvina Sharofitdinovna Nuritdinova. (2023). FEATURES OF FORMING A HEALTHY LIFESTYLE IN STUDENTS. World Bulletin of Public Health, 21, 191-193. Retrieved from <https://scholarexpress.net/index.php/wbph/article/view/2598>
17. Parvina N.Sh. Promotion of a healthy lifestyle among the population // Экономика и социум. – 2022. – No 1(92). – P. 151-157.
18. Sharofitdinovna N. P., Shomurotovna R. Y. FARINGIT KASALLIGI HAMDA UNING OLDINI OLISH //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2023. – Т. 5. – №. 1. – С. 169-174.
19. Нуритдинова П. Ш., Юлдашева Ш. А. ОСНОВЫ ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ КАК КЛЮЧ К ЗДОРОВЬЮ //World of Scientific news in Science. – 2024. – Т. 2. – №. 4. – С. 315-320.